

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 15.4.2008
KOM(2008) 192 v konečnom znení

SPRÁVA KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Pokrok vo vytváraní vnútorného trhu s plynom a elektrickou energiou

[SEK(2008) 460]

SPRÁVA KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Pokrok vo vytváraní vnútorného trhu s plynom a elektrickou energiou

A. KONTEXT

Význam energie pre rast a konkurencieschopnosť Európy neustále narastá. Spoľahlivé energetické služby za prijateľné ceny pre priemyselných zákazníkov a domácnosti sú naďalej kľúčovým faktorom sociálneho a hospodárskeho rozvoja. Dobre fungujúci vnútorný trh s energiou je nevyhnutný na to, aby bolo možné zvládnuť všetky tri energetické výzvy pre Európu – konkurencieschopnosť, udržateľnosť a bezpečnosť zásobovania.

Úplné otvorenie vnútroštátnych maloobchodných trhov k 1. júlu 2007 bolo posledným krokom na ceste ku konkurenčným trhom s energiou. Z právneho hľadiska si teraz môžu všetci európski spotrebiteľia vybrať svojho dodávateľa a mať úžitok z konkurencie.

Táto správa však dokazuje, že v skutočnosti trhová integrácia ešte zďaleka nie je úspešná. Až na malé výnimky zostávajú trhy s elektrickou energiou a plynom v EÚ z hospodárskeho hľadiska súčasťou vnútroštátnych ekonomík s obmedzenou konkurenciou.

V správe sa poukazuje na to, že problémy identifikované v správe Komisie o pokroku z roku 2006/2007 a správe z odvetvového prieskumu o európskych trhoch s elektrickou energiou a plynom, stále vo veľkom rozsahu pretrvávajú. Nie všetky nedostatky sa dajú odstrániť v rámci existujúcich právnych predpisov, preto sú potrebné zdokonalené legislatívne opatrenia.

B. VÝVOJ V KĹÚČOVÝCH OBLASTIACH, PRETRVÁVAJÚCE NEDOSTATKY

1. Uplatňovanie právnych predpisov

Všetky členské štáty¹ dodržali lehotu do 1. júla 2007 na plné otvorenie svojich trhov s plynom a elektrickou energiou². Obmedzenia pre slobodnú a spravodlivú hospodársku súťaž však vyplynuli z koexistencie otvorených segmentov trhu a regulácie cien zásobovania pre konečných odberateľov.

Viac ako tri roky po konečnom termíne implementácie (júl 2004) niektoré členské štáty ešte stále riadne neimplementovali právne požiadavky smerníc pre oblasť elektrickej energie a plynu³. Ide predovšetkým o kľúčové oblasti liberalizácie trhu, ako sú regulačný dohľad, oddelenie a regulované ceny zásobovania ako aj oznamovanie záväzkov služieb vo verejnom záujme.

Regulačné úrady zohrávajú kľúčovú, zákonom danú úlohu pri sledovaní dodržiavania pravidiel zo strany prevádzkovateľov sietí. ERGEG⁴ zohráva významnú úlohu pri koordinácii monitoringu na vnútroštátnej úrovni a tým pri harmonizácii posudzovania dodržiavania

¹ Pokiaľ nemajú možnosť využiť výnimku.

² Technická príloha (TP), paragraf 1.

³ TP, paragraf 1.

⁴ Európska skupina regulačných úradov pre elektrickú energiu a zemný plyn založená na základe rozhodnutia Komisie 2003/796/ES z 11. novembra 2003.

pravidiel. V rámci monitorovania⁵ implementácie nariadenia pre oblasť elektrickej energie⁶ a plynu⁷, ktoré v roku 2007 realizovala skupina ERGEG, sa preukázal nedostatočný súlad v oblastiach kľúčového významu pre rozvoj likvidných trhov, ako sú transparentnosť a pridelovanie primárnych kapacít. Približne 15 % európskych prevádzkovateľov prenosových sústav v odvetví plynu nedodržiava požiadavky transparentnosti na odvetvie plynu. Približne tretina prevádzkovateľov prenosových sústav neuverejňuje historické toky, miery využitia a zo zákona požadované odhady dostupných kapacít. Zároveň tretina prevádzkovateľov prenosových sústav, ktorí využívajú „pravidlo menej ako troch prepravcov“⁸ neuverejňuje požadované súhrnné dáta a takmer 85 % prevádzkovateľov prenosových sietí uplatňuje toto pravidlo bez požadovaného súhlasu zo strany regulačného úradu.

Podávanie správ o trhových ukazovateľoch, čo patrí do zodpovednosti členských štátov, je vo všeobecnosti nedostatočné. Napríklad iba 30 % vnútroštátnych regulačných úradov je schopných uviesť mieru zmien dodávateľa v prípade skupín priemyselných zákazníkov, malých a stredných podnikov a domácností.

2. Integrácia trhu

Rozvoj integrácie trhu ešte stále nedosiahol dostatočnú úroveň. Dôkazom toho sú napríklad cenové rozdiely, regionálne monopoly a pretrvávajúce cezhraničné preťaženie medzi členskými štátmi.

Na dobre integrovanom trhu budú ceny v rámci susediacich členských štátov alebo regiónov v dôsledku konkurencie podobné. V strednej a severozápadnej časti EÚ sa ceny elektrickej energie pre priemyselných zákazníkov v EÚ začínajú približovať, ale v niektorých prípadoch sa ešte stále líšia o takmer 100 %.⁹ Efektívnejšie využívanie infraštruktúry viedlo k miernemu zlepšeniu korelácie cien elektriny, predovšetkým medzi regiónom Holandska/Belgicka/Rakúska/Francúzska/Nemecka a severským trhom.

Cezhraničný obchod je kľúčovým zdrojom konkurenčného tlaku na ceny. Nevyhnutným predpokladom tohto obchodu sú dostatočné sieťové kapacity, preto treba odstrániť pretrvávajúce úzke miesta v plynárenskej a elektrickej infraštruktúre. V piatich členských štátoch je pomer kapacity elektrických prepojovacích vedení a inštalovanej kapacity pod úrovňou 10 %. V ďalších desiatich členských štátoch je tento pomer na úrovni medzi 10 až 30 %. Z európskeho hľadiska sú koordinované plánovanie investícií a overovanie dopytu na trhu rozhodujúce faktory poskytovania kapacít. Určite pozitívne sú dobrovoľné opatrenia v rámci regionálnej iniciatívy podporovanej Komisiou s operačnou podporou zo strany ERGEG¹⁰ (napr. koordinované zisťovanie dopytu po tokoch plynu na Pyrenejskom polostrove, štúdiá investícií do regionálnej prepravy a skladovacích kapacít v regióne juhovýchodnej Európy). Opatrenia na báze dobrovoľnosti však nedokážu dostatočným spôsobom zaručiť nevyhnutnú úroveň bezpečnosti tak, aby bol pokrytý dopyt na trhu.

⁵ K dispozícii na www.ergeg.org.

⁶ Nariadenie (ES) č. 1228/2003.

⁷ Nariadenie (ES) č. 1775/2005.

⁸ Pravidlo, ktoré dáva prevádzkovateľom prenosovej sústavy možnosť obmedzenej miery uverejňovania v prípade, že v príslušnom bode siete pôsobia menej ako traja prepravcovia; pozri článok 6 ods. 3 nariadenia (ES) č. 1775/2005.

⁹ TP, paragraf 5.

¹⁰ www.ergeg.org.

Nedostatok nezávislosti prevádzkovateľov sietí je stále prekážkou adekvátnych investícií. Skúsenosti ukazujú, že v prípadoch, keď spoločnosti, ktoré už pôsobia na vnútroštátnom trhu, majú podiely v prepravných sieťach na svojich trhoch, ich záujem na obmedzovaní konkurencie na ich vnútroštátnom trhu je často prekážkou dostatočného rozšírenia kapacity na prvotnom stupni prepravy. V analýzach je preukázaná korelácia medzi riadnym oddelením a investíciami. V prípade prevádzkovateľov prenosových sietí s oddeleným vlastníctvom bol podiel opätovného investovania výnosov z preťaženia do kapacity prepojovacích vedení približne dvakrát vyšší ako v prípade vertikálne integrovaných prevádzkovateľov prenosových sietí a miera investícií tri až štyri roky po oddelení vlastníctva sa minimálne zdvojnásobila.

Treba však pripustiť, že mieru investícií ovplyvňujú ďalšie faktory, predovšetkým regulácia cien. Regulačné úrady by mali zabezpečiť investične priaznivé rámcové podmienky, ktoré zahŕňajú stabilný regulačný systém, spravodlivé stimuly pre investovanie a integrovaný trh, ktorý je hlavne zameraný na znižovanie cien. Regulácia stimulov ešte nie je dostatočne vyvinutá.

Právne odlišnosti medzi členskými štátmi zostávajú prekážkou integrácie trhu. Napríklad koordinovaná pilotná schéma aukcie kapacít plynu v severozápadnom regióne trhu s plynom¹¹ bola zablokovaná pre odlišnosti vo vnútroštátnych právnych predpisoch. Na prekonanie týchto prekážok treba viac podpory zo strany členských štátov.

Úplné výhody dostatočnej infraštruktúry nebude možné pociťovať, pokiaľ účastníci trhu nebudú mať k dispozícii kapacitu na nediskriminačnom základe, ktorý podporuje obchodovanie. Diferencované zaobchádzanie s cezhraničnými službami a vnútroštátnym prenosom treba považovať za rozhodujúci faktor nediskriminácie užívateľov a kompatibility s existujúcimi (a navrhovanými) právnymi predpismi. Kapacitné systémy sa zároveň musia posunúť smerom k najväčšej novej flexibilitě, ktorá sa dá najlepšie dosiahnuť v oddelenom systéme vstupu a výstupu.

Regionálny rozvoj

Na účely zlepšenia cezhraničnej integrácie už existujú bilaterálne a multilaterálne projekty, ako sú regionálne iniciatívy skupiny ERGEG, spolupráca vlád v rámci Päťstranného fóra v severozápadnej Európe a iniciatíva MIBEL/MIGAS (krajiny Pyrenejského polostrova). Na rozdiel od iných iniciatív podporuje energetický sektor regionálnu spoluprácu na právne záväznom základe.

Tieto projekty sú užitočné pre rozvoj osvedčených postupov. Regionálne iniciatívy skupiny ERGEG sa zaoberali napríklad koordinovaným pridelovaním cezhraničných kapacít na trhoch s plynom v severozápadnej Európe, ďalej koordinovaným plánovaním dopytu a investícií na trhoch s plynom na Pyrenejskom polostrove a juhovýchodnej Európe¹², koordináciou regulácie zameranej na zosúladené rozhodovanie v oblasti cezhraničnej regulácie a zvýšením transparentnosti. V roku 2006 sa začala prevádzka trojstranného projektu spájania trhov s elektrickou energiou medzi Francúzskom, Belgickom a Holandskom, mechanizmu pridelovania kapacít, ktorý zaručuje toky energie správnym smerom vzhľadom na okamžité ceny, čím sa dramaticky zvýšila efektívnosť distribúcie

¹¹ UK, NL, B, F, IRL, DE, DK, SW, Severné Írsko, Nórsko (pozorovateľ).

¹² AT, CZ, GR, H, IT, PL, SK, SI.

elektriny vyrobenej v regióne. Na Päťstrannom fóre pre elektrickú energiu sa podarilo pre celý región dohodnúť spoločný mechanizmus pridelovania cezhraničnej kapacity na báze toku. Práce v odvetví plynu sa začali nedávno a očakáva sa, že stredobodom pozornosti budú nedostatky v právnej oblasti a bezpečnosť zásobovania. V novembri 2007 začali Írska republika a Severné Írsko s vytváraním spoločného veľkoobchodného trhu s elektrickou energiou. Rozvoj sa plánuje aj na trhu s plynom.

V rámci regionálneho prístupu je možné zohľadňovať rôzne úrovne rozvoja trhu, pričom spoločným cieľom je uskutočnenie jednotného trhu.

3. Koncentrácia a konsolidácia

Trhové štruktúry na vnútroštátnej úrovni sú stále veľmi koncentrované. Navyše spoločnosti, ktoré už pôsobia na trhu, ovládajú najdôležitejšie infraštruktúry, čím ďalej zvyšujú svoju trhovú silu.

Podľa dostupných údajov vzrástol počet nezávislých dodávateľov na trhu s elektrinou od roku 2005 do polovice roku 2007 v 40 % členských štátov. V odvetví plynu počet dodávateľov vzrástol iba v jednej štvrtine členských štátov. Vo Francúzsku, Taliansku, Poľsku a Holandsku bol však nárast dodávateľov 50 % alebo viac [Francúzsko: z 10 na 15, Poľsko: z 0 na 75, Holandsko: z 8 na 20, Taliansko: zo 123 na 182 (v roku 2006)]. V 7 z 21 členských štátov nepôsobí na vnútroštátnom trhu s plynom žiadny nezávislý dodávateľ. Pokiaľ ide o odvetvie elektriny, takýto stav sa uvádza iba pre Cyprus, ale relevantné údaje nie sú k dispozícii v prípade 15 členských štátov.

Maloobchodné trhy ešte nie sú dobre vyvinuté, hlavne z dôvodu obmedzeného prístupu nových účastníkov trhu k zdrojom plynu. Dokonca aj na najrozvinutejšom trhu, v Spojenom kráľovstve, dominujú konkurenčným silám výrobcovia plynu. Vstup nových výrobcov do portfólia dodávateľov plynu zostáva rozhodujúcim faktorom pre hospodársku súťaž aj bezpečnosť zásobovania. Dôležitú úlohu zohráva aj skvapalnený zemný plyn.

Paralelne s vysoko koncentrovanými vnútroštátnymi trhmi pokračuje tendencia ku konsolidácii a koncentracii. Pokiaľ trhoví aktéri, ktorí vzišu z fúzií a akvizícií, budú fungovať na skutočne konkurenčnom základe, nemusí to mať nevyhnutne negatívny vplyv na hospodársku súťaž. Vlády, vnútroštátne regulačné úrady a orgány hospodárskej súťaže by mali aktívne vytvoriť rámcové podmienky, ktoré donútia ku konkurenčnému správaniu tam, kde sa nedá rátať s tým, že vznikne na základe trhových štruktúr, napr. prostredníctvom uvoľnenia kapacít, programov na uvoľnenie kapacít plynu a prísnych požiadaviek na transparentnosť.

4. Cenové trendy

V období od roku 1998 do roku 2004 profitovali zákazníci v členských štátoch EÚ–15 z kumulatívnych cenových úspor vďaka liberalizácii elektriny rádovo vo výške 60 miliárd EUR. Proti týmto úsporám čiastočne pôsobilo zvyšovanie cien v ďalšom období. Ceny plynu v EÚ–27 vzrástli paralelne s vývojom cien ropy. Ceny pre priemyselných zákazníkov vzrástli priemerne o 35 % v období od roku 2005 do roku 2006 a o ďalších 12 % v roku 2007. Porovnateľný bol celkový nárast ceny od roku 2005 do roku 2007 pre domácnosti, hoci hlavný nárast cien domácnosti pocítili prevažne v roku 2007.¹³

Existuje niekoľko príčin tohto vývoja. Keďže konkurencia je ešte vždy obmedzená, rovnako slabý je aj vplyv konkurencie na ceny. Okrem toho ceny odzrkadľujú všeobecné trendy, predovšetkým pokiaľ ide o ceny ropy, ktoré vzrástli v období od roku 2005 do roku 2007 o viac ako 50 %. Vzhľadom na prepojenie cien plynu a ropy a narastajúci význam plynu pre výrobu elektriny ovplyvňuje vývoj cien ropy ceny plynu aj elektriny.

Zároveň existujú náznaky, že nezávislosť prevádzkovateľov sietí má priaznivý vplyv na ceny tým, že podporuje efektivitu sietí, uľahčuje prístup tretích strán k sietiam a prispieva k dôvere v trh. Od otvorenia trhu v roku 1998 došlo v členských štátoch, kde pôsobia prevádzkovatelia

¹³ Podľa údajov Eurostatu každoročne k 1. januáru.

prenosovej sústavy s oddeleným vlastníctvom, k pozitívnejšiemu cenovému vývoju ako v členských štátoch, kde prevádzkovatelia prenosovej sústavy boli a stále sú prepojení s dodávateľmi energie.

5. Nezávislosť prevádzkovateľov sietí

Funkčné oddelenie stále nie je efektívne implementované vo všetkých členských štátoch¹⁴. To sa týka odvetvia elektriny aj plynu a takisto prevádzkovateľov prenosových a distribučných sústav. Niektoré členské štáty išli ďalej, ako sa požaduje v súčasných požiadavkách na oddelenie. Pokiaľ ide o odvetvie elektrickej energie, asi polovica členských štátov má prevádzkovateľov sietí s oddeleným vlastníctvom a v odvetví plynu je to sedem členských štátov¹⁵.

Na úrovni distribúcie členské štáty v hojnej miere využívajú výnimky: v polovici členských štátov sa umožnilo prevádzkovateľom distribučných sústav s menej ako 100 000 zákazníkmi oslobodenie od požiadaviek na právne oddelenie, či už v odvetví elektriny ako aj v odvetví plynu¹⁶.

Nedostatočná nezávislosť prevádzkovateľov sietí sa odráža v nedostatku investícií do sieťových kapacít a predovšetkým v neadekvátnych cezhraničných kapacitách. Právne oddelenie nedokáže v plnej miere čeliť tomuto efektu.

6. Efektívna regulácia zo strany regulačných úradov

Napriek tomu, že na základe smernice pre elektrickú energiu a plyn musia regulačné úrady disponovať minimálnym súborom kompetencií, nedošlo k zmene, pokiaľ ide o nerovnakú úroveň regulačných kompetencií v jednotlivých štátoch. V niektorých členských štátoch sú kompetencie rozdelené medzi niekoľko regulačných úradov na vnútroštátnej a regionálnej úrovni vrátane orgánu hospodárskej súťaže a/alebo ministerstva. To iba prispieva k nejednotnosti. V členských štátoch takmer vôbec neexistuje regulačný dohľad nad veľkoobchodnými a maloobchodnými trhmi.

Vo vnútroštátnych právnych predpisoch sú stanovené často nedostatočné alebo neefektívne pokuty za nedodržiavanie európskych právnych predpisov. Zároveň ERGEG vo svojej monitorovacej správe o implementácii existujúcich právnych predpisov objasňuje, že regulačné úrady nie sú dostatočne angažované, aby využili existujúce kompetencie na to, aby podporili implementáciu právnych požiadaviek. V správe ERGEG na 14. madridskom fóre sa napríklad hovorí iba o jednom prípade, keď regulačný orgán využíva svoje kompetencie na uvalenie sankcií na prevádzkovateľa prenosovej sústavy, ktorý nedodržiava zákonné požiadavky.

Rozsah integrácie trhu si vyžaduje zosúladenie rozhodnutí regulačných úradov v jednotlivých štátoch. ERGEG a európske regulačné fóra pre elektrickú energiu a plyn („Florentské fórum“/„Madridské fórum“) istotne prispievajú k tomuto procesu tým, že ponúkajú miesto na diskusiu a riešenie problémov na praktickej úrovni a vytvárajú všeobecne odsúhlasené riešenia na báze osvedčených postupov. „Regulačná medzera“ však zostáva prekážkou

¹⁴ V rámci verejných konzultácií o usmerneniach pre oblasť funkčného oddelenia sa napríklad prevádzkovatelia prenosových sústav vyjadrili, že je potrebné zapojiť do manažmentu integrovaných podnikov manažerov sietí a dokonca títo manažéri majú dostať stimuly viazané na úspech integrovaného podniku ako celku. Vid' pripomienky uverejnené na www.ergreg.org – Verejné konzultácie – Energetika – GGP funkčné oddelenie.

¹⁵ TP, paragraf 7.

¹⁶ TP, paragraf 7.

koordinovaného rozhodovania bez ohľadu na hranice štátov. Súčasný model dobrovoľnej spolupráce v rámci ERGEG to nemôže vyriešiť.

7. Zákazníci

Reakcia spotrebiteľov – zmena dodávateľa

V krajinách Pyrenejského polostrova, v Českej republike a severských krajinách menia zákazníci svojho dodávateľa elektriny často a v Nemecku, Rakúsku a Luxembursku dochádza k zmene dodávateľa v nadpriemernom rozsahu predovšetkým v prípade veľkých priemyselných zákazníkov. Vo väčšine ostatných krajín je ročná miera zmeny dodávateľa zo strany domácností približne 1 % alebo menej. Podobná situácia je v odvetví plynu, s výnimkou Talianska, ktoré je jednou z tých krajín, kde je tento pomer vyšší ako 1 %. Kým miera zmeny dodávateľa v prípade väčších zákazníkov stále rastie, väčšina malých podnikateľov a domácností má stále obmedzený priestor na využitie svojho práva výberu.

Miera zmeny dodávateľa nie je jediným ukazovateľom funkčnosti hospodárskej súťaže na maloobchodných trhoch. Konkurenčné ponuky často nie sú k dispozícii alebo sú príliš podobné na to, aby predstavovali skutočnú možnosť výberu. Členské štáty a vnútroštátne regulačné orgány musia zaistiť existenciu transparentných a jednoduchých postupov zmeny dodávateľa, aby zákazníci nadobudli potrebnú odvahu na zmenu. Konkurencia v oblasti maloobchodu je navyše narušená regulovanými cenami zásobovania.

Kvalita služieb

Liberalizácia trhu má zvyčajne za cieľ zlepšenie postavenia spotrebiteľov. Možnosť výberu dodávateľa a dôsledný konkurenčný tlak vedie k lepšiemu zladeniu ponuky služieb a dopytu spotrebiteľov. V smerniciach pre plyn a elektrickú energiu sa veľký dôraz kladie na práva spotrebiteľov. Prieskumy trhu dospeli k záveru, že úroveň spokojnosti s kvalitou poskytovaných elektroenergetických a plynárenských služieb je vo všeobecnosti dobrá¹⁷. Obavy, že zavedenie hospodárskej súťaže by viedlo k poklesu štandardu služieb alebo k problémom v poskytovaní univerzálnej služby, sa ukázali ako nepodložené.

Podmienkou využívania výhod liberalizácie je prístup k dodávke energií. Podľa analýz¹⁸ má veľká väčšina konečných spotrebiteľov v Európe ľahký prístup k elektrickej energii a plynu, pričom priemer za EÚ–27 dosahuje 93 % v prípade odvetvia nenahraditeľnej elektrickej energie a 72 % v prípade plynu, kde často existujú alternatívy. V priemere dve tretiny (66 %) občanov EÚ považujú služby zásobovania elektrickou energiou za cenovo dostupné a podobne je to aj v prípade plynu. V žiadnom odvetví neboli zaznamenané významné odchýlky v súvislosti so sociodemografickými kategóriami alebo medzi výsledkami pre EÚ–15 a EÚ–27¹⁹.

Regulované ceny

Paralelná existencia otvorených trhov s energiami a regulovaných cien energií je medzi členskými štátmi EÚ dosť bežná. Taká situácia je v jednej tretine trhov s plynom v prípade aspoň jedného trhového segmentu a vo viac ako polovici trhov s elektrickou energiou. Vo väčšine členských štátov s cenovou reguláciou sa regulácia neobmedzuje na malých

¹⁷ EUROBAROMETER, Ceny a kvalita služieb všeobecného záujmu, september 2005; a Prieskum spokojnosti spotrebiteľov, rok 2007:

http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/serv_gen/cons_satisf/consumer_service_finrep_en.pdf

¹⁸ EUROBAROMETER, Služby všeobecného záujmu – kapitola 1.4–1.5, júl 2007.

¹⁹ EUROBAROMETER, Služby všeobecného záujmu – kapitola 3.1, júl 2007.

spotrebiteľov – zásobovanie všetkých spotrebiteľských segmentov môže byť za regulované ceny²⁰.

Najväčšie obavy sa naďalej týkajú negatívneho vplyvu regulovaných cien energií. Okamžite vedú k narušeniu hospodárskej súťaže a znižujú likviditu na veľkoobchodných trhoch. Z dlhodobého hľadiska dávajú regulované ceny nesprávne signály pre investorov a majú tak negatívny vplyv na rozvoj novej infraštruktúry. Tým, že cenová úroveň je nastavená tak, že neumožňuje novým dodávateľom na trhu zásobovanie za ceny pokrývajúce náklady, cenová regulácia vytvára prekážky pre vstup alternatívnych dodávateľov na trh a tak priamo ohrozuje bezpečnosť zásobovania. Napríklad burza s elektrickou energiou na francúzskom trhu naznačila neschopnosť nastaviť trhovú referenčnú cenu kvôli regulovaným cenám energií. Opatrenia na ochranu spotrebiteľov by sa nemali miešať s nástrojmi hospodárskej súťaže, ale mali by byť riešené samostatne.

C. BEZPEČNOSŤ ZÁSOBOVANIA

Podľa výhľadových správ o situácii v odvetví elektriny na leto a zimu z roku 2007, ktoré vypracovali Skupina európskych prevádzkovateľov prenosových sústav (ENTSO) a európski prevádzkovatelia plynárenských prenosových sústav (Gas Infrastructure Europe, GIE), sa neočakáva v strednodobom horizonte žiadne mimoriadne nebezpečenstvo nedostatku energie. V týchto správach sú zhrnuté prognózy výkonovej bilancie na celoštátnej a regionálnej úrovni, ktorá porovnáva výrobu energie a dopyt v čase špičky. V týchto správach sa hodnotí primeranosť prepojených sústav z globálneho hľadiska. Za nepriaznivých podmienok ako napríklad nízke alebo veľmi vysoké teploty alebo v prípade krízy v zásobovaní plynom sa energetické systémy dostávajú pod väčší tlak, predovšetkým, ak je to isté obdobie kritické aj pre susediace krajiny.

Kľúčovým aspektom nielen rozvoja konkurencie, ale aj bezpečnosti zásobovania, je naďalej poskytovanie dostatočných prepravných kapacít. Konkrétne z pohľadu zásobovania plynom, Európska únia sa čoraz viac spolieha na dovoz²¹. Vzhľadom na úbytok domácich zásob plynu a očakávaný výrazný nárast celosvetovej spotreby plynu zohráva diverzifikácia prepravných trás alebo zdrojov kľúčovú úlohu pri znižovaní závislosti na troch hlavných zdrojoch plynu v súčasnosti (Rusko, Nórsko a Alžírsko). S rastúcimi cenami plynu sa neustále zvyšuje význam LNG (skvapalnený zemný plyn) pre diverzifikáciu.

Siete elektriny a plynu sú základným prvkom dobrého fungovania európskeho trhu. Na ceste k dokončeniu prioritných projektov, ktoré už sú identifikované, ešte ostávajú prekážky. Na projekty, ktoré boli vyhlásené za európsky záujem a ktorých implementácia je oneskorená, boli určení koordinátori. Tieto projekty sú: (1) elektroenergetické prepojenie medzi Nemeckom, Poľskom a Litvou, (2) spojenia na pobrežné veterné zdroje v severnej Európe, (3) vzájomné prepojenie medzi Francúzskom a Španielskom, a (4) plynovod Nabucco.

V prípade elektrickej energie je závislosť na dovoze menšia. Výroba elektrickej energie môže byť založená na domácich zdrojoch vrátane obnoviteľných zdrojov energie, a na palivách, pre ktoré existuje diverzifikovaný svetový trh (napr. uhlie). Závislosť výroby elektrickej energie na plyne, ktorého veľký objem sa dováža, však narastá. Investori do infraštruktúry navyše čelia novým výzvam. Elektrická sústava sa stáva závislou na plynovodnej infraštruktúre. Investície do výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie (napr. vietor) si

²⁰ ERGEG, Vyhodnotenie stavu v oblasti regulácie cien pre konečných spotrebiteľov, 14.6.2007 (Ref:E07-CPR-08-04), www.ergreg.org.

²¹ TP, paragraf 8.

vyžadujú vysokokapacitnú prepravnú infraštruktúru, ktorá prispôsobí sústavu nevyváženému využívaniu kapacít.

Po studenej zime v období rokov 2005 a 2006 sa niektoré krajiny podujali vybudovať zásobníky plynu a maximalizovať využívanie dovozných kapacít. Napríklad Taliansko zaviedlo prepravné zmluvy („ship or pay contracts“), podľa ktorých sa prepravcovia môžu vzdať prepravných kapacít, aby sa zväčšilo fyzické využitie kapacít. V období od konca roku 2006 a počas celého roku 2007 sa objavil malý nadbytok plynu, ktorý umožnil nárast obchodovania s plynom a do obchodníckych centier priniesol likviditu. Treba si však počkať na to, či sa to stane základom pozitívneho a dynamického budúceho vývoja na trhu.

EÚ sa nebude musieť naďalej sústreďovať iba na strategickú dimenziu svojich vzťahov s tretími krajinami v oblasti energetiky, predovšetkým s dodávateľmi, ale bude musieť takisto myslieť na dôležitosť zabezpečenia štruktúry trhu, ktorá umožní dodávateľom a investorom profitovať z otvoreného trhu a bezbariérového toku energie. To si vyžaduje prijatie opatrení zo strany Komisie, jednotlivých vlád a regulačných úradov, ako aj zo strany prevádzkovateľov sietí. Rozhodujúcim faktorom je meškanie v rámci schvaľovacích postupov pre investície. Toto meškanie teraz predstavuje veľké riziko pre bezpečnosť zásobovania a rozvoj vnútorného trhu.

D. ZÁVERY

Napriek niektorým povzbudivým zlepšeniam, hlavne v oblasti cezhraničnej koordinácie na regionálnej úrovni, je z celkovej analýzy pokroku na vnútornom trhu elektrickej energie a zemného plynu viditeľné, že stále existujú veľké prekážky efektívneho fungovania trhu.

Kľúčovým faktorom je naďalej nedostatočná implementácia právnych predpisov EÚ. Komisia, členské štáty, regulačné úrady a priemyselný sektor musia spoločne iniciovať zlepšenie:

- Zároveň musia byť vnútroštátne regulačné úrady vybavené kompetenciami na to, aby zabezpečili riadnu implementáciu právnych predpisov zainteresovanými stranami.
- Samotné regulačné úrady musia konať na vlastnú zodpovednosť, aby povzbudzovali k implementácii právnych požiadaviek. Cezhraničná harmonizácia osvedčených postupov v oblasti regulačných modelov je samozrejme potrebná na to, aby sa obmedzovali praktické prekážky cezhraničného obchodu. Regionálne iniciatívy pod vedením skupiny ERGEG a ďalšie podobné projekty na úrovni vlád pozitívne prispievajú k tomuto procesu.
- Priemyselný sektor musí bezpodmienečne dodržiavať zákonné požiadavky. Implementácia právnych predpisov EÚ nie je predmetom vyjednávania.
- Veľké obavy sa naďalej týkajú regulovaných cien energií.

Hlavné obavy týkajúce sa rôznych oblastí majú spoločné dve črty: Výrazným spôsobom brzdia rozvoj dobre fungujúceho vnútorného trhu s elektrickou energiou a plynom. Toto sa v rámci súčasného právneho rámca nedá riešiť. Komisia sa preto týmito nedostatkami zaoberala v legislatívnom balíku, ktorý predložila 19. septembra 2007.